

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Одеське відділення Міжнародного благодійного фонду
національної пам'яті України
Академічний центр «Наука та освіта»
Одеський академічний центр Міжнародної академії наук

Програма
5-ї науково-практичної конференції
**«Феномен тоталітаризму,
його прояви та шляхи подолання»**

19–22 квітня 2017 року

Одеса • ОНУ • 2017

Шановні колеги!

Комплексна програма «Феномен тоталітаризму, його прояви та шляхи подолання» започаткована в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова у 2012 році. Розміщена на веб-сайті ОНУ: <http://onu.edu.ua/uk/science/sprograms>

За планом науково-дослідних робіт ОНУ на 2013–2017 роки затверджена комплексна міжфакультетська міжкафедральна тема № 110 «Дослідження феномену тоталітаризму, його проявів та шляхів подолання» (наказ № 778-18 від 14.03.2013, державний реєстраційний номер 0113U002696).

Протягом чотирьох років за програмою і темою відбулися чотири наукові конференції ОНУ (25–27 квітня 2013 року, 10–12 квітня 2014 року, 9–11 квітня 2015 року, 13–17 квітня 2016 року), міжнародна науково-практична конференція «Особа в тоталітарному суспільстві: рефлексії XXI століття» (23–27 червня 2013 року) та міжнародна наукова конференція «Усна історія (не)подоланого минулого: подія – наратив – інтерпретація» (8–9 жовтня 2015 року), яка пройшла в рамках міжнародної наукової програми «Усна історія (не)подоланого минулого» (8–11 жовтня 2015 року).

У 2017 році проводиться 5-та науково-практична конференція «Феномен тоталітаризму, його прояви та шляхи подолання» (19–22 квітня).

На 2018 рік запланована 6-та науково-практична конференція «Феномен тоталітаризму, його прояви та шляхи подолання» (18–21 квітня).

Запрошуємо до участі в комплексній програмі, науковій темі, конференціях і всіх наступних заходах.

Довідки за тел.: (048) 700-69-50, 094 952-99-50, 098 413-83-26
e-mail: razum@onu.edu.ua; razum@ukr.net
Лідія Всеволодівна Ковальчук

На обкладинці – фото Фелікси Ковальчик
«Пам'яті Олега Соколова. Перейти безодню» (2011)

5-та науково-практична конференція «Феномен тоталітаризму, його прояви та шляхи подолання»

Порядок роботи:

19 квітня (середа)

Головний корпус ОНУ

вул. Дворянська, 2, 2-й поверх, конференц-зал

- 3 11:00 – реєстрація учасників і гостей; ознайомлення з матеріалами книжкової виставки (анотацію виставки див. на с. 14–15)
12:00 – відкриття конференції та презентація проекту «**Hubs of History у пошуках примирення історичних пам'ятей**»
13:00 – перше засідання: «**Феномени тоталітаризму і посттоталітаризму: теоретичні та практичні аспекти**»
15:00 – презентація книжкової виставки «**Українська Гельсінська група: Одеса – Україна – світ**»

20 квітня (четвер)

Гуманітарний корпус ОНУ

Французький бульвар, 24/26, новий корпус, 2-й поверх,
конференц-зал (ауд. 202)

- 10:00 – друге засідання: «**Феномен тоталітаризму: історичні аспекти (1920–1930-ті)**»
14:00 – третє засідання: «**Феномен тоталітаризму: історичні аспекти (1930–1970-ті)**»

21 квітня (п'ятниця)

Гуманітарний корпус ОНУ

Французький бульвар, 24/26, новий корпус, 2-й поверх,
конференц-зал (ауд. 202)

- 10:00 – четверте засідання: «**Шляхи подолання тоталітарної спадщини**»
15:00 – круглий стіл «**Процес формування політики національної пам'яті в Україні: реальність і перспективи**»
Підведення підсумків та закриття конференції

22 квітня (субота)

З 11:00 – відвідання учасниками і гостями конференції пам'ятних місць Одеси, пов'язаних з історією радянських репресій

Регламент:

- доповіді (включаючи презентації) – до 10 хвилин;
- запитання після кожної доповіді і обговорення – до 20 хвилин;
- підведення підсумків засідання – до 15 хвилин;
- виступи на круглому столі – до 10 хвилин;
- участь в обговоренні – 3–4 хвилини;
- підведення підсумків роботи конференції – до 20 хвилин.

Робочі мови конференції – українська та російська.

19 квітня (середа), з 12:00

Головний корпус ОНУ
вул. Дворянська, 2, 2-й поверх, конференц-зал

Вітання учасників конференції

Кандидат філологічних наук, доцент
Лідія Всеволодівна Ковальчук,
кандидат історичних наук, доцент
Едуард Петрович Петровський

Презентація проекту «Hubs of History у пошуках примирення історичних пам'ятей»

Автор проекту – доктор філософських наук, професор *Оксана Андріївна Довгополова*

Перше засідання з 13:00

«Феномени тоталітаризму і посттоталітаризму: теоретичні та практичні аспекти»

Ведучі – кандидат філологічних наук, доцент
Лідія Всеволодівна Ковальчук,
кандидат історичних наук, доцент
Едуард Петрович Петровський

Секретар – магістерка історичного факультету ОНУ
Оксана Юріївна Лаврі

1. Искусство и тоталитаризм: «новояз» в искусстве тоталитарных режимов XX века

Докладчик – старший научный сотрудник Одесского музея западного и восточного искусства *Юлия Николаевна Томашевская-Гарачук*

2. Нацистська індоктринація і технології роботи з суспільною думкою

Доповідач – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри соціології, філософії і права Одеської національної академії харчових технологій *Світлана Анатоліївна Дмитрашко*

3. **Два роки декомунізації в Україні: перші підсумки реформи**
Доповідач – магістр політології, аналітик Центру досліджень визвольного руху (Київ) *Анна Ярославівна Олійник*

4. **Современный терроризм: политико-антропологические аспекты в тоталитарной перспективе**

Докладчик – кандидат политических наук, доцент кафедри політології Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова *Михаил Александрович Шабанов*

5. **Презентація книжкової виставки «Українська Гельсінська група: Одеса – Україна – світ» (анотацію виставки див. на с. 14–15)**

Представляє магістр культурології, провідний бібліограф відділу зв'язків з громадськістю і реклами Одеської національної наукової бібліотеки *Анастасія Олександрівна Фомичова*

Підведення підсумків засідання

//////////////////////////////////// **20 квітня (четвер), з 10:00** //////////////////////////////////////

Друге засідання

«Феномен тоталітаризму: історичні аспекти (1920–1930-ті)»

*Гуманітарний корпус ОНУ
Французький бульвар, 24/26, новий корпус, 2-й поверх,
конференц-зал (ауд. 202)*

Ведучі – кандидат історичних наук, доцент
Валерій Валерійович Левченко,
кандидат філологічних наук, доцент
Лідія Всеволодівна Ковальчук

Секретар – студентка 4-го курсу історичного факультету ОНУ
Анастасія Вікторівна Гордійчук

1. **Справа № 017017 (до історії діяльності Одеської губернської надзвичайної комісії у травні 1920 року)**

Доповідач – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціології, філософії та права Одеської національної академії харчових технологій *Олександр Григорович Шишко*

2. **Політика репресій: боротьба радянської влади з одеським осередком РСДРП у 1919–1924 роках**

Доповідач – студентка 4-го курсу історичного факультету ОНУ (кафедра історії України) *Анастасія Сергіївна Попик*

3. **Одеська «прелюдія» «опери СВУ»: до історії більшовицького знищення української наукової еліти наприкінці 1920-х років**

Доповідач – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, історико-правових та мовних дисциплін Одеського національного морського університету *Валерій Валерійович Левченко*

4. **Ідеї комуністичного виховання і формування нової радянської сім'ї в 1920–1930-х роках**

Доповідач – магістерка історичного факультету ОНУ (кафедра історії України) *Оксана Юріївна Лаврі*

Науковий керівник – кандидат історичних наук, доцент *Едуард Петрович Петровський*

5. **Архівні документи як джерело формування історичної пам'яті про події 1920–1930-х років на Черкащині**

Доповідач – старший науковий співробітник відділу історії краю ХХ – початку ХХІ століття Черкаського обласного краєзнавчого музею *Тетяна Олександрівна Григоренко* (по скайпу)

6. **Політика радянської влади щодо театрального мистецтва на Донбасі напередодні другої світової війни**

Доповідач – асистент, завідувач навчальної лабораторії кафедри історії України Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця) *Євгенія Олександрівна Проценко* (по скайпу)

Підведення підсумків засідання

//////////////////////////////////// **20 квітня (четвер), з 14:00** //////////////////////////////////////

Третє засідання

«Феномен тоталітаризму: історичні аспекти (1930–1970-ті)»

*Гуманітарний корпус ОНУ
Французький бульвар, 24/26, новий корпус, 2-й поверх,
конференц-зал (ауд. 202)*

Ведучі – кандидат історичних наук,
доцент кафедри соціології, філософії та права
Одеської національної академії харчових технологій

Олександр Григорович Шишко,
кандидат філологічних наук, доцент
Лідія Всеволодівна Ковальчук

Секретар – студентка 4-го курсу історичного факультету ОНУ
Анастасія Сергіївна Попик

1. Грецька національна операція НКВС у Києві (у контексті біківнянської трагедії) (1937–1938)

Доповідач – науковий співробітник національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» (Київ) *Микола Вікторович Бривко*

2. Сталинский террор в Молдавской АССР в период 1937–1938 годов в источниках устной истории и архивных документах: судьба Антона Ивановича Лашкевича

Докладчик – докторант Государственного университета Молдовы, главный специалист Государственного архива Республики Молдовы (Кишинев) *Раду Витальевич Дан* (по скайпу)

Научный руководитель – кандидат исторических наук, доцент *Людмила Кожокару*

3. Цензура як один із засобів становлення тоталітарного режиму (на прикладі Закарпаття 1944–1950-х років)

Доповідач – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Ужгородського національного університету *Василь Васильович Міщанин*

4. Письма из лагеря: Сергей Бондарин – Генриетте Адлер (1945–1954)

Докладчик – заместитель директора по научной работе Одесского литературного музея *Елена Леонидовна Яворская*

5. Гідне право на власну думку генерала Петра Григоренка

Доповідач – магістр культурології, провідний бібліограф відділу зв'язків з громадськістю і реклами Одеської національної наукової бібліотеки *Анастасія Олександрівна Фомичова*

Підведення підсумків засідання

//////////////////////////////////// **21 квітня (п'ятниця), з 10:00** //////////////////////////////////

Четверте засідання

«Шляхи подолання тоталітарної спадщини»

Гуманітарний корпус ОНУ
Французький бульвар, 24/26, новий корпус, 2-й поверх,
конференц-зал (ауд. 202)

Ведучі – кандидат психологічних наук, доцент
Світлана Леонідівна Чачко,
кандидат філологічних наук, доцент
Лідія Всеволодівна Ковальчук

Секретар – магістр культурології
Анастасія Олександрівна Фомичова

1. Память о коллективной травме

Вводное слово кандидата психологических наук, доцента кафедры общей психологии и психологии развития личности Института математики, экономики и механики ОНУ имени И. И. Мечникова *Светланы Леонидовны Чачко*

2. «Архів» як травматичний простір історичної пам'яті

Доповідач – випускниця аспірантури кафедри філософії і основ загальногуманітарного знання філософського факультету ОНУ имени И. И. Мечникова *Вікторія Олегівна Полякова*

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор *Інна Володимирівна Голубович*

3. Лето, которое ты не вспомнишь. Реакция «несогласных» на «Пражскую весну» в Одессе

Докладчик – магістр історії, випускник Українського католицького університету *Андрей Сергеевич Бондаренко*

4. Спогади евакуйованої з Чорнобиля як відлуння тоталітаризму

Доповідач – кандидат історичних наук, доцент кафедри політичної історії Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» *Світлана Степанівна Телуха*

5. Преодоление прошлого как социокультурная и политическая проблема в объединенной Германии

Докладчик — студентка 5-го курсу відділення політології Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова *Марина Руслановна Стеценко*

Научный руководитель — доктор політичних наук, професор кафедри політології Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова *Марія Ільнична Милова*

6. Создание ОСМД как путь перехода от тоталитаризма к рыночным отношениям в Украине

Докладчик — аспірант кафедри громадянсько-правових дисциплін ОНУ імені І. І. Мечникова *Станіслав Сергеевич Драганов*

Научный руководитель — доктор юридических наук, заслужений юрист України, професор кафедри громадянсько-правових дисциплін економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова *Ілона Станіславовна Канзафарова*

Підведення підсумків засідання

//////////////////////////////////// **21 квітня** (п'ятниця), з 15:00 //////////////////////////////////////

Гуманітарний корпус ОНУ

*Французький бульвар, 24/26, новий корпус, 2-й поверх,
конференц-зал (ауд. 202)*

Круглий стіл

«Процес формування політики національної пам'яті в Україні: реальність і перспективи»

Ведучі — доктор філософських наук, професор

Інна Володимирівна Голубович,

кандидат філологічних наук, доцент

Лідія Всеволодівна Ковальчук

Питання для обговорення:

1. Принципи пам'яті як елементу культурної політики
2. Критичне осмислення минулого. Публічні дискусії
3. Конфронтація чи діалог серед громадянського суспільства України

4. Формування політичної нації та української ідентифікації на основі колективної історичної пам'яті
5. Формування загальних соціальних стратегій розвитку

Запрошені до участі:

Анатолій Федорович Аблов, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальних теорій Інституту інноваційної та післядипломної освіти ОНУ імені І. І. Мечникова;

Ольга Миколаївна Барановська, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Одеського національного політехнічного університету;

Поліна Іванівна Барвінська, доктор історичних наук, професор кафедри нової та новітньої історії історичного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Ольга Іллівна Брусиловська, доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова;

Емма Августівна Гансова, доктор філософських наук, професор кафедри соціології Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова;

Інна Володимирівна Голубович, доктор філософських наук, професор кафедри філософії і основ загальногуманітарного знання філософського факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Оксана Андріївна Довгополова, доктор філософських наук, професор кафедри філософії та методології пізнання філософського факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Олександр Сергійович Кирилюк, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Одеської філії Центра гуманітарної освіти НАН України;

Лідія Всеволодівна Ковальчук, кандидат філологічних наук, доцент, директор Одеського академічного центру Міжнародної академії наук;

Андрій Семенович Крупник, кандидат політичних наук, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України;

Валерій Валерійович Левченко, кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, історико-правових та мовних дисциплін Одеського національного морського університету;

Микола Іванович Михайлуца, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри українознавства, історико-правових та мовних дисциплін Одеського національного морського університету;

Марія Иллівна Мілова, доктор політичних наук, професор кафедри політології Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова;

Ганна Олександрівна Місюк, старший науковий співробітник Одеського літературного музею;

Марк Ісаакович Найдорф, кандидат філософських наук, доцент;

Володимир Володимирович Немерцалов, кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки біологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Світлана Володимирівна Овчаренко, доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціально-політичних наук Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України;

Олена Сергіївна Петриківська, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології пізнання філософського факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Едуард Петрович Петровський, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України історичного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Василь Васильович Попков, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова;

Сергій Григорович Секундант, кандидат філософських наук, завідувач кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання філософського факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Ірина Іванівна Старовойтова, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології пізнання філософського факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Юлія Миколаївна Томашевська-Гарачук, старший науковий співробітник Одеського музею західного та східного мистецтва;

Світлана Леонідівна Чачко, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психології розвитку особистості Інституту математики, економіки і механіки ОНУ імені І. І. Мечникова;

Михайло Олександрович Шабанов, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова;

Сергій Павлович Шевцов, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та методології пізнання філософського факультету ОНУ імені І. І. Мечникова;

Микола Андрійович Шевчук, кандидат історичних наук, завідувач кафедри історії та світової політики Інституту соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова;

Олександр Григорович Шишко, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціології, філософії та права Одеської національної академії харчових технологій, докторант кафедри історії України ОНУ імені І. І. Мечникова.

Запрошуються до участі у круглому столі учасники та гості конференції, учасники наукової програми та наукового семінару з проблем подолання тоталітаризму.

Підведення підсумків та закриття конференції

Презентація книжкової виставки з фондів Одеської національної наукової бібліотеки «Українська Гельсінська група: Одеса — Україна — світ»

Книжкова виставка «Українська Гельсінська група: Одеса — Україна — світ» з фондів Одеської національної наукової бібліотеки містить цінні видання, що були надруковані Закордонним представництвом УГГ у 80-ті роки ХХ століття: «Вісник українських репресій» (Нью-Йорк, 1980–1982, 1984, 1985) і «Жіночий світ» (Вінніпег, Торонто, Онтаріо, 1983); унікальні збірки документів і матеріалів, виданих представниками Української Гельсінської групи, наприклад, «Український правозахисний рух. Документи й матеріали Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод на Україні» (Торонто, Балтимор, 1978), надрукована в Канаді українським видавництвом «Смолоскип» імені В. Симоненка, а також «Основоположні документи Української Гельсінської спілки» (Нью-Йорк, 1989), передруковані Закордонним представництвом Української Гельсінської спілки українською і англійською мовами. Вагомо буде представлена сучасна література з означеної теми: монографії та збірки відомих дослідників правозахисного руху, наприклад: О. Різників «Донька Одеси: Ніна Строката в документах і спогадах» (Одеса, 2005), «Человек, который не мог молчать: Петро Григоренко глазами современников» (Харьков, 2015) в 2 частинах під редакцією А. П. Григоренка; спогади, свідчення, роздуми в'язнів сумління, наприклад: П. Г. Григоренко «Вітер зустрічний» (Київ, 2008), «Генерал Петро Григоренко: спогади, статті, матеріали» (Київ, 2008, упорядник О. Обертас). Окрема увага приділена збіркам, які містять копії документів, листів, світлин з особистих архівів учасників правозахисного руху, наприклад: В. Барладяну-Бирладник «Між людством і самотністю. Поезії політв'язня. 1965–1987» (Одеса, 2002), Г. Могильницька «З непам'яті прикликана судьбою» (Бровари, 2007), «Діагноз КГБ: шизофренія. Інтерв'ю Юрія Зайцева з Ганною Михайленко. Документи» (Львів, 2008) та ін.

Книжкова експозиція із фонду ОННБ буде цікавою широкому колу читачів, особливо тим, хто бажає ознайомитись з історією правозахисного руху, іменами патріотів, колишніх дисидентів та їх літературною й публіцистичною спадщиною.

В рамках конференції виставка експонується **19 квітня з 11:00 до 16:00** у конференц-залі головного корпусу ОНУ імені І. І. Мечникова (вул. Дворянська, 2). Презентація виставки відбудеться о **15:00**.

У підготовці конференції взяли участь викладачі, студенти, магістранти, аспіранти, докторанти, співробітники:

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

біологічного факультету:

– кафедра ботаніки

економіко-правового факультету:

– кафедра цивільно-правових дисциплін

Інституту інноваційної та післядипломної освіти:

– кафедра соціальних теорій

Інституту математики, економіки і механіки:

– кафедра загальної психології та психології розвитку особистості

Інституту соціальних наук:

– кафедра історії та світової політики

– кафедра політології

– кафедра соціології

історичного факультету:

– кафедра історії України

філософського факультету:

– кафедра філософії і основ загальногуманітарного знання

– кафедра філософії та методології пізнання

Одеського національного морського університету

– кафедра українознавства, історико-правових та мовних дисциплін

Одеського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

– кафедра філософських і соціально-політичних наук

Одеської національної академії харчових технологій

– кафедра соціології, філософії та права

Академічного центру «Наука та освіта»

Державного архіву Республіки Молдова (Кишинів)

Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця)

– кафедра історії України

Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» (Київ)

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

– кафедра політичної історії

Одеського академічного центру Міжнародної академії наук

Одеського літературного музею

Одеського музею західного і східного мистецтва

Одеської національної наукової бібліотеки

Ужгородського національного університету

– кафедра історії України

Центру досліджень визвольного руху (Київ)

Черкаського обласного краєзнавчого музею

Щиро дякуємо всім!

Запрошуємо до участі у подальшій спільній роботі всіх зацікавлених у проблематиці програми.

*Довідки за тел.: (048) 700-69-50,
094 952-99-50, 098 413-83-26
razum@onu.edu.ua, razum@ukr.net
<http://onu.edu.ua/uk/science/sprograms>*

Програма 5-ї науково-практичної конференції

**«Феномен тоталітаризму,
його прояви та шляхи подолання»**

Оригінал-макет виготовлено
в Одеському академічному центрі МАН

Підп. до друку 14.04.2017. Формат 60×84¹/₁₆
Гарнітура PT Sans. Умов.-друк. арк. 1,16
Тираж 70. Зам. № 1558

Видавець і виготовлювач —
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

*Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4215 від 22.11.2011*

Україна, 65082, Одеса, вул. Єлісаветинська, 12
Тел.: (048) 723-28-39; druk@onu.edu.ua